

Klíímaváltozás kutatások az MTA Agrártudományi Kutatóközpont Mezőgazdasági Intézetében

Dr. Bencze Szilvia

MTA Agrártudományi Kutatóközpont

Állatorvos-tudományi Intézet

Mezőgazdasági Intézet

Növényvédelmi Intézet

Talajtani és Agrokémiai Intézet

A Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományi Kutatóközpont Mezőgazdasági Intézet

- Egymásra épülő, a gyakorlati megvalósítást is magába foglaló **alap-, módszertani, és alkalmazott komplex kutatásokkal** foglalkozik.
- Alapvető célkitűzése a martonvásári növényi génállomány felhasználásával, valamint korszerű genetikai, élettani, sejt- és szaporodásbiológiai, funkcionális genomikai, biotechnológiai, növénynevelési és növénytermesztési módszerekkel **a jövő társadalmi elvárásait kielégítő új, növényi genotípusok létrehozása, termesztési eljárásainak és környezeti igényének kutatása.**
- Feladata az **agroökológiai egyensúly** vizsgálata, a **genetikai variabilitás** megőrzése és szélesítése, az **egészséges táplálkozás** alapanyagának előállítása, a **tartós növényi stresszrezisztencia**, a **vetőmag-biztonság** javítása a fenntartható fejlődés követelményeinek megfelelően.
- Széleskörűen részt vesz a felsőfokú graduális- és posztgraduális képzésben, a tudományos eredmények, szakmai ismeretek gyakorlati elterjesztésében.

Az intézet kutatási célkitűzései és témái

Növénygenetikai kutatások

Növényi sejt- és szaporodásbiológiai kutatások

Növényélettani kutatások

Gabona génbanki kutatások

Molekuláris nemesítési kutatások

Agroökológiai kutatások

Gabonakémiai és -beltartalmi kutatások

Növényi stresszrezisztencia kutatások

Kukoricanemesítési kutatások

Kalászos gabonanemesítési kutatások

Növénytermesztési kutatások

Klímaváltozás kutatások

A globális klímaváltozás kihívásai

Időjárási szélsőségek:

- Hőmérsékleti anomáliák
- Csapadék mennyiség és eloszlás ingadozásai

Élettelen – élő környezet:

- Kórokozó rasszváltások, új kórokozók, kártevők, gyomok megjelenése, elszaporodása
- Abiotikus-biotikus tényezők kölcsönhatása

Pályázati források:
VAHAVA, KLIMA KKT, OTKA, TÁMOP
AGRISAFE, DROPS (EU FP7)

AGRISAFE

Climate Change: Challenge for training applied plant scientists

Klímváltozás: kihívás a növénykutatók

és nemesítők számára

FP7-REGPOT-2007-1

KUTATÁSI POTENCIÁL NÖVELÉSE

program vezetője: Dr. Veisz Ottó

A program felépítése (5 munkacsomag):

- 1. Nemzetközileg élenjáró kutatók meghívása, fiatal kutatóink továbbképzése**
- 2. Intézetünk külföldön dolgozó kutatóinak hazahívása**
- 3. Beruházások, eszközbeszerzések**
- 4. A kutatók részére továbbképzések, konferenciák, mezőgazdasági termelők, gazdálkodók számára felkészítő tanfolyamok szervezése**
- 5. A kutatási eredmények publikálása, tájékoztató anyagok, konferencia kiadványok**

www.agrisafe.eu

Szántóföldi tartam kísérletek (2005 –)

Időjárási események, talajnedvesség tartalom monitorozása a vegetációs periódusban, klímaszélsőségek hatásának vizsgálata termés mennyiségi és minőségi jellemzőkre

széles gabona genotípus kör:

őszi árpa:	Petra (A)
őszi búza:	Bezostaja 1 (RUS), Ukrainka (UA), Cubus (D), Apache (F), Libellula (I), Mv Regiment (H), Mv Mambó (H), Mv Béres (H), Mv Emma (H)
őszi durum búza :	Mv Makaróni (H)
őszi tritikálé:	Presto (PL), Kitaro (PL)
tavaszi búza:	Lona (CH)
tavaszi árpa:	Jubilant (SK), Prudentia (USA)
tavaszi zab:	Mv Pehely (H), Kwant (PL)

Szántóföldi tartam kísérletek 2.

Kórtani, epidemiológiai megfigyelések végzése, a gombabetegségek hatásának vizsgálata (P, NP)

Vizsgált kórokozók:

Lisztharmat (powdery mildew)

Levélrozsa (leaf rust)

Levélfoltosság (Septoria tritici, Drechslera tritici-repentis)

Szárrozsa (stem rust) – lényegében nem volt megfigyelhető

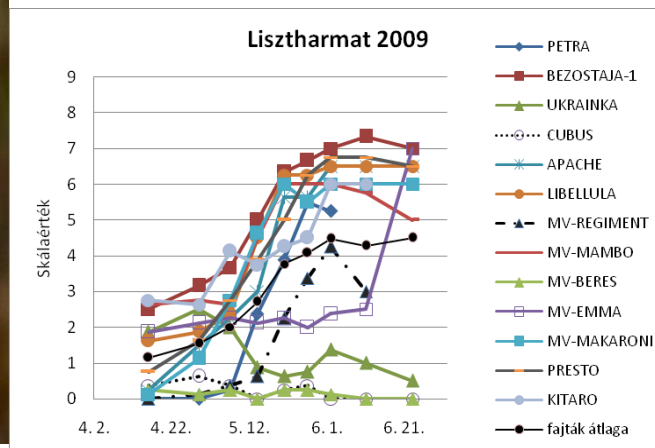
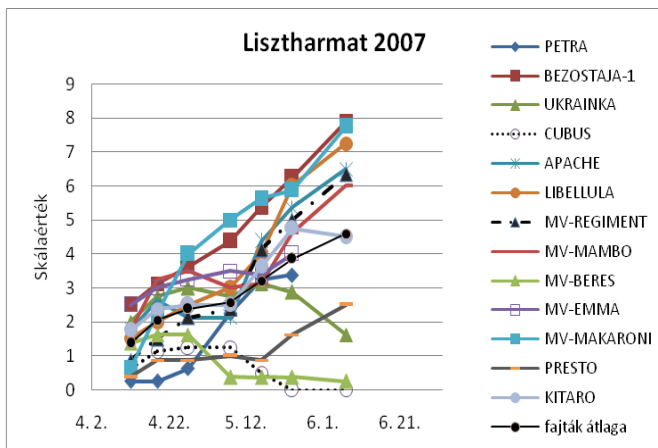
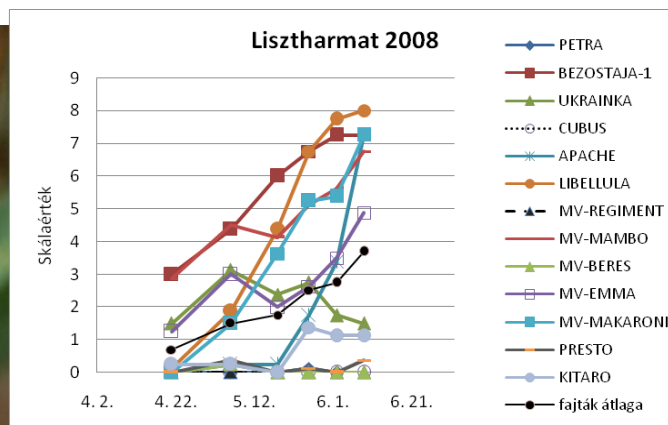
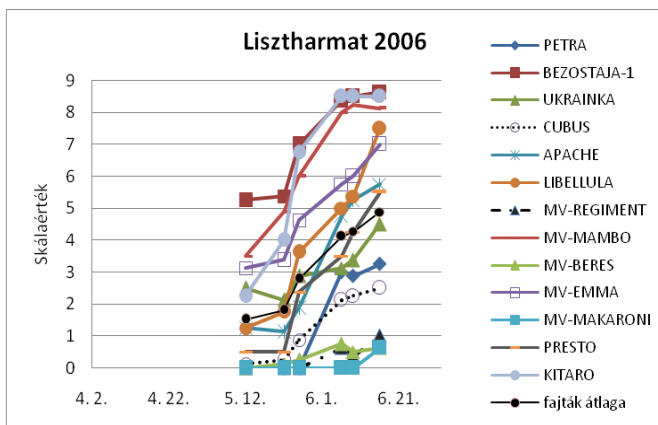
Fusarium spp.

Vírus

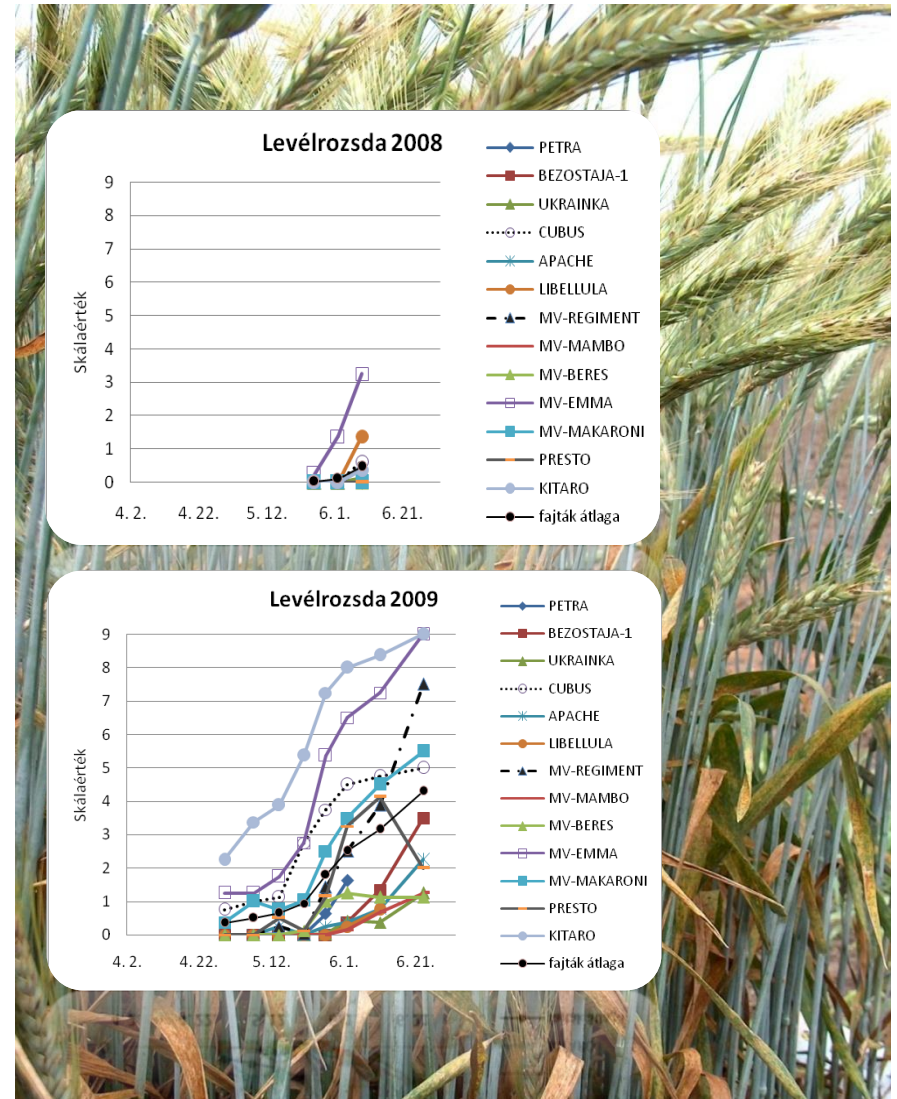
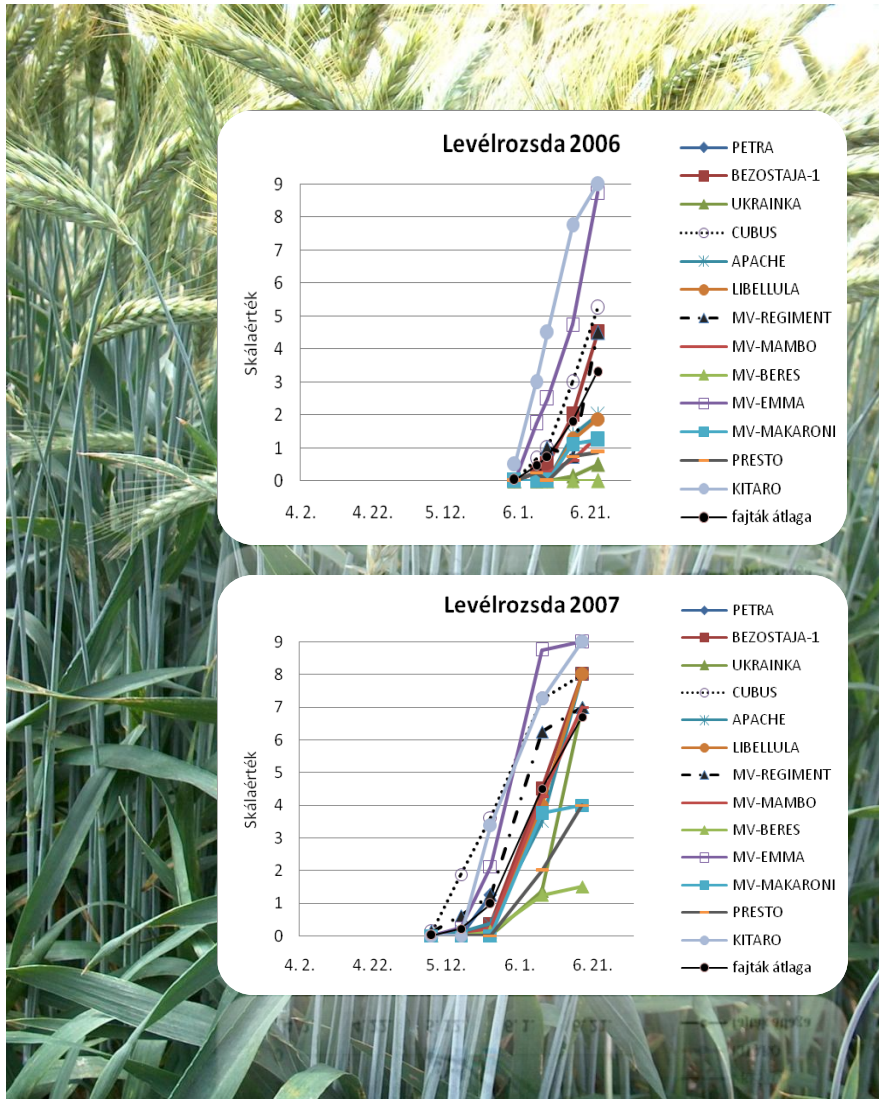

Lisztharmat fertőzések 2006-2009

Levéltrozsa fertőzés tünetek 2006-2009

A gabonafélék szemtermés hozamának változása a gombabetegségek, illetve az évjáráthatás következtében

Fajták	Termés csökkenés a gombabetegségek hatására (%) ¹			
	2006	2007	2008	2009
PETRA	-9,7	-2,3	-11,2	0,2
BEZOSTAJA-1	-12,7	-22,7	-16,2	-2,9
UKRAINKA	-14,8	-27,0	-19,3	-4,3
CUBUS	-24,4	-35,7	-14,8	-11,4
APACHE	-8,8	-15,9	-14,5	-2,7
LIBELLULA	-4,9	-9,3	-11,4	-0,9
MV-REGIMENT	-7,3	-24,4	-12,7	0,6
MV-MAMBO	-11,0	-20,8	-18,3	-3,0
MV-BERES	-9,2	-15,4	-13,6	6,1
MV-EMMA	-22,1	-39,0	-11,6	-14,5
MV-MAKARONI	-18,2	-39,4	-17,4	-9,2
PRESTO	-4,9	-9,2	-13,9	-14,7
KITARO	-35,5	-30,7	-15,2	-20,5
átlag	-14,1	-22,4	-14,6	-5,9
SzD_{5%}¹	7,3	13,1	10,2	11,1

Fajták	Termés csökkenés az évjárat hatására (%) ²		
	2006	2007	2008
PETRA	-11,3	-38,1	-22,5
BEZOSTAJA-1	-5,2	-21,7	-3,3
UKRAINKA	-3,0	-18,2	-8,8
CUBUS	-15,4	-29,2	-14,1
APACHE	-10,6	-27,3	-7,4
LIBELLULA	1,6	-16,8	12,8
MV-REGIMENT	-14,5	-15,6	1,3
MV-MAMBO	10,9	-18,7	3,0
MV-BERES	2,5	-11,4	-5,2
MV-EMMA	-6,1	-18,9	-6,2
MV-MAKARONI	1,7	-21,3	-14,7
PRESTO	-16,8	-40,9	-10,4
KITARO	-2,3	-20,3	-13,2
átlag	-5,3	-23,0	-6,8
SzD_{5%}²	9,9		

¹= a nem permetezett parcellák adatai alapján, a 2009-es év permetezett kontroll kezeléséhez viszonyítva, %-ban kifejezve. A vastag betűvel szedett számok szignifikáns különbséget jelölnek p≤5% valószínűségi szinten.

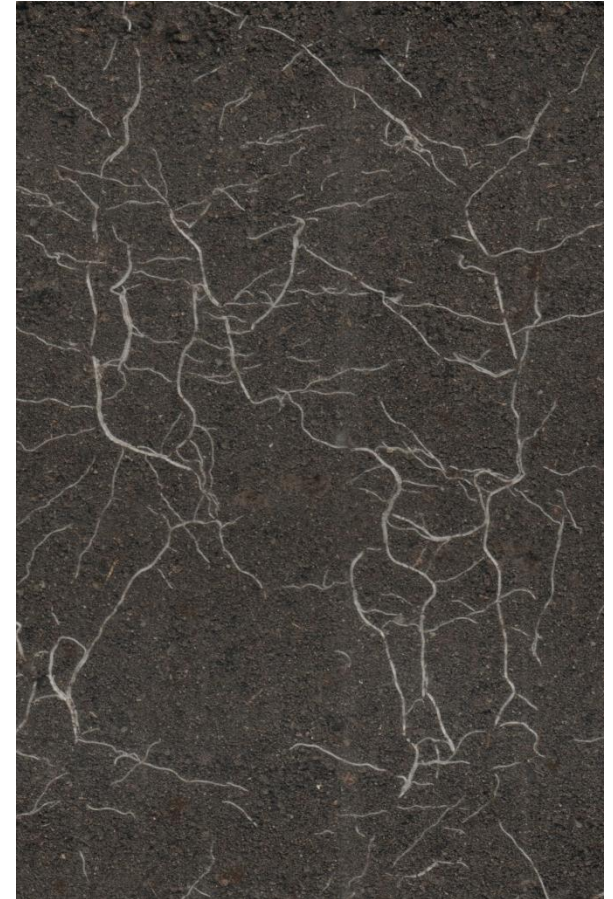

Vízhasznosítás hatékonyságának (WUE) vizsgálata

Szántóföldi és üvegházi kísérletekben, öntözött és öntözetlen (rain-fed), illetve szárazságstressz körülmények között különféle gabonafajok és –fajták tesztelése:

- Gyökérmorfológia jellemzők, gyökérfejlődés vizsgálata (CI-600 ROOT IMAGER, gyökér szkener)
- Élettani tényezők vizsgálata
- WUE (fotoszintetikus hatékonyság, produktivitás)

MARTONVÁSÁRI FITOTRON

Az 1972-ben létesült fitotronban több mint ötven növénynevelő klímakamra üzemel, azóta több lépcsőben teljes rekonstrukció zajlott

A főbb környezeti tényezőket, a hőmérsékletet, (-25°C – $+45^{\circ}\text{C}$) a fényt és a levegő páratartalmát, illetve CO_2 -koncentrációját reprodukálhatóan programozni lehet a kísérlet célnak megfelelően:

hidegkamra

ősz-tél (ill. tavasz-nyár) klímakamra

tavas-nyár klímaszekrény

hőmérsékleti gradiens kamra

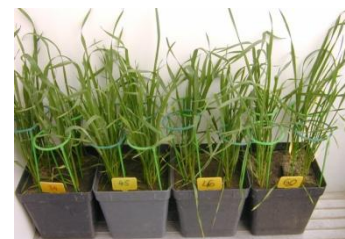
csíráztató kamra

vernalizációs klímaszekrény

Fitotroni modellkísérletek

- Fajták, fajtajelöltek jó fagyállósága továbbra is prioritást élvez;
fagyállósági tesztek végzése
- Kétszeres légköri CO₂-szint hatásának vizsgálata
- Átlaghőmérséklet emelkedés hatásának tanulmányozása
- Hőstressz vizsgálatok
- Szárazságstressz kísérletek
- A fenti tényezők kombinált hatásának vizsgálata, összefüggése a tápanyag ellátottsággal.
- Egyes betegségek környezeti tényező függésének vizsgálata, a légkör CO₂-szintjének hatása a betegségek súlyosságára

További kutatási témák 1.

- ❖ Eltérő hőtürésű genotípusok keresztezésével előállított térképező populációk vizsgálata a rezisztenciáért felelős gének azonosítása céljából.
  - ozmotikus stressz türés vizsgálata csíranövény korban
  - DH and RIL vonalak szántóföldi vizsgálata öntözött és öntözetlen körülmények között

molekuláris biológiai módszerek alkalmazása:

  - SSR markerek, DArT analízis (TritiCarte, Australia) alkalmazása, marker kapcsoltsági térképek készítése
  - QTL elemzés a hőstressz türés genetikai hátterének vizsgálatára
- ❖ A búza virágzási idő, valamint az adaptációs és termő képesség összefüggéseinek vizsgálata a klímaváltozás tükrében.

További kutatási témák 2.

- ❖ Élettani tényezők szerepe a stressztűrő képességben:
  - a fotoszintézis folyamatai
  - fotoszintetikus pigmentrendszer stabilitása
  - antioxidáns enzimrendszer működése

- ❖ A búza levélrozsa és kalászfuzárium hőmérséklet és páratartalom függésének meghatározása

- ❖ Az emelt CO₂-szint és a szárazságstressz hatása a búzalisztharmat és kalászfuzárium fertőzésre, a kereszttolerancia lehetőségének vizsgálata

- ❖ Szimulációs modellek (AF2MOD és Ceres-Wheat) tesztelése, validálása a várható klímaváltozás hatásainak előrejelzésében

Köszönöm a figyelmet!

MTA • ATK
Mezőgazdasági Intézet

2013. október 3.
Bencze Szilvia